

PROCEDEE ELECTRONICE ȘI SUPORTURI INFORMATICE IN PROCESUL CIVIL. ACTUALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

Radu COTOROBAI, Facultatea de Drept

The electronic format becomes an element of increasingly indispensable in everyday life. So, worldwide, many procedural reforms have been introduced to allow the use and data exchange of electronic documents. Availability of web-services, the possibility of online consultation of law and jurisprudence, applications in electronic format, summoning and communication of procedural documents in electronic format, are just a few examples, involving a special interest both in theoretical and practical aspect.

Posibilitatea depunerii cererii de chemare în judecată în format electronic reprezintă un veritabil instrument de garantare și realizare a principiului *accesului liber la justiție*, consacrat la nivel internațional și național [1]. La rândul său, citarea și comunicarea actelor de procedură în format electronic, precum și posibilitatea administrării probelor și mijloacelor probatorii, în format electronic și pe suport informatic, reprezintă instrumentele de realizare a principiului *contradictorialității și egalității de arme* [2]. Iar toate acestea duc la realizarea principiului *disponibilității*. Mai multe studii efectuate de ODCE, asupra factorilor care fac justiția eficientă, au ajuns la concluzia că nivelul de implementare a procedeelelor electronice în

procesul civil este într-o legătură directă cu termenele de desfășurare a proceselor civile, cu cheltuielile suportate de părți, precum și cu faptul că cu cât mai mult statele investesc anume în implementarea procedurilor electronice, cu atât mai mult crește eficiența justiției [3].

Făcând abstracție de avantajele și implicațiile pozitive ale procedurilor electronice în procesul civil, acestea trezesc și o serie de nedumeriri sau confuzii în unele sisteme de drept analizate, precum și în sistemul de drept național, legate de momentul depunerii cererii de chemare în judecată în format electronic, de obligativitatea și rolul trimiterii confirmării de primire a citării și comunicării actelor de procedură în format electronic, precum și de natura și locul înscrisurilor pe suporturile electronice și informatice în probațiunea civilă etc. Astfel, de exemplu, deși CPC RM prevede posibilitatea citării și comunicării actelor de procedură în format electronic, art. 105(1¹) intră în contradicție cu art. 166 alin. (1) lit. b¹) și lit. c²) coroborate cu art. 171 alin. (1) și (2), cel puțin în ceea ce privește cazul în care reclamantul sau reprezentantul acestuia este o persoană fizică. În această ordine de idei, la elaborarea și propunerea modificărilor de *lege ferenda*, am ținut cont atât de aspectele negative și pozitive ale componentei electronice în procesul civil, cât și de contradicțiile și confuziile create de normele procedurale deja existente, atât la nivel național, cât și internațional, în ceea ce privește reglementarea acestui domeniu.

Astfel în timp ce art. 105(1¹) prevede posibilitatea citării și comunicării actelor de procedură în format electronic a persoanelor fizice, doar la solicitarea acestora, neindicarea datelor enumerate în art. 166 alin. (1) lit. b¹) și lit. c²) oferă judecătorului, posibilitatea de a nu da curs cererii în temeiul art.171, or, neindicarea datelor specificate la art.166, alin. (1) lit. b¹) și lit. c²) de reclamant sau reprezentatul acestuia, persoană fizică, nu înseamnă altceva decât dezacordul de a fi citat pe o asemenea cale. De aceea, propunem ca art.171 alin (1) să fie completat cu sintagma: *cu excepția lit. b¹) și c²)*, în cazul reclamantului și reprezentatului acestuia, persoană fizică.

În ceea ce privește **forma electronică a actelor de procedură a părților în procesul civil**. Propunem introducerea unui nou capitol, în titlul I, Codul de procedură civilă, și anume, capitolul VII¹, care să fie intitulat: **Forma actelor de procedură**, și introducerea articolului 82¹ cu titlul: **Forma electronică a actelor de procedură**, cu următorul conținut:

- **Alin. (1)** *Orice cerere adresată în instanța de judecată, orice demersuri, declarații, recuzări, sau oricare alte acte de procedură efectuate de către părți, sau ceilalți participanți la proces, pentru care se cere forma scrisă prin prezenta lege, poate fi efectuat și în forma unui document electronic, cu respectarea prevederilor cuprinse de legea specială.*

- **Alin. (2):** *Orice cerere sau act de procedură enunțat în alin. (1), poate fi făcut și sub forma unui înscris pe suport informatic, cu respectarea prevederilor respectivei legi.*

- **Alin. (3):** *Orice cerere sau act de procedură, efectuat în una din formele prevăzute de alin.(1) sau (2), necesar a fi comunicat celorlalte părți la proces, vor fi imprimare de către greșa instanței pe cheltuiuala celui care trebuie să asigure numărul necesar de copii, și comunicate în conformitate cu regulile generale de citație și înștiințare, dacă comunicarea lor prin e-mail sau orice alt mijoc electronic de comunicare este imposibilă.*

În ceea ce privește **citarea și comunicarea actelor de procedură**. Propunem luarea în considerare a introducerii **art. 105¹ în CPC RM** care să cuprindă prevederile de la alin.(1)¹ art.105 CPC RM, cu completările ulterioare propuse de autor, cu denumirea **Citația și înștiințarea prin intermediul mijloacelor moderne de comunicare**, cu următorul text:

- **Alin. (1):** *Citația sau înștiințarea se expediază autorităților publice, persoanelor juridice de drept privat și avocaților prin telefax, poșta electronică sau prin orice alt mijloc de comunicare ce asigură transmiterea și confirmarea primirii acestor acte, citația sau înștiințarea poate fi transmisă persoanelor fizice prin telefax, poșta electronică sau prin orice alt mijloc de comunicare ce asigură transmiterea și confirmarea primirii acestor acte, doar la solicitarea persoanelor în cauză.*

- **Alin. (2):** *În vederea confirmării primirii, instanța, odată cu citația sau înștiințarea, va transmite un formular care va conține: denumirea instanței, data transmiterii, numele greșierului care asigură transmiterea și indicarea actelor transmise; formularul va fi completat de către destinatar cu data primirii, numele în clar și semnătura persoanei însărcinate cu primirea corespondenței și va fi expediat instanței prin telefax, poșta electronică sau prin alte mijloace.*

- **Alin. (3):** *Data transmiterii este considerată data indicată de greșierul instanței, pe copia imprimată a actului transmis;*

- **Alin. (4):** *Efectele prevăzute în art. 106, alin. (1) și (2), CPC RM se aplică în modul corespunzător.*

Referitor la **înscrisurile pe suport informatic** și la **înscrisurile în format electronic (documentele electronice)**, lipsa unor reglementări clare, natura specifică a acestora, condițiile speciale impuse acestora, precum și studiul comparativ între reglementările Federației Ruse și României, în acest domeniu, ne-a determinat să efectuăm o propunere de *lege ferenda*, și sub acest aspect, astfel propunem:

1) Introducerea **art. 137¹** în **CPC RM**, cu titlul **Înscrisurile pe suport informatic**, cu următorul text:

- **Alin. (1):** *Când datele unui act juridic sunt redactate pe un suport informatic, documentul care reproduce aceste date constituie instrumentul probator al actului, dacă este inteligibil și prezintă garanții suficiente de serioase pentru a face deplina credință în privința conținutului acestuia și a identității persoanei de la care acesta emană.*

- **Alin. (2):** *Pentru a aprecia calitatea documentului, instanța trebuie să țină seama de circumstanțele în care datele au fost înscrise și documentul care le-a reprodus. Înscrisul pe suport informatic este admis ca probă în aceleași condiții ca înscrisul pe suport de hârtie, dacă îndeplinește condițiile prevăzute de lege.*

- **Alin. (3):** *Înscrierea datelor unui act juridic pe suport informatic este prezumată a prezenta garanții suficiente de serioase pentru a face deplina credință în cazul în care ea este făcută în mod sistematic și fără lacune și când datele înscrise sunt protejate contra alterărilor și contrafacțiilor, astfel încât integritatea documentului este pe deplin asigurată. O astfel de prezumție există și în favoarea terților din simplul fapt că înscrierea este efectuată de către un profesionist.*

- **Alin. (4):** *Dacă prin lege nu se prevede altfel, documentul care reproduce datele unui act, înscrise pe un suport informatic, face deplina dovadă între părți, până la proba contrară. Dacă suportul sau tehnologia utilizată pentru redactare nu garantează integritatea documentului, acesta poate servi, după circumstanțe, ca mijloc material de probă sau ca început de dovadă scrisă.*

2) Introducerea **art.137²**, cu titlul **Documentele electronice**, cu următorul text: *Documentele făcute în forma electronică sunt supuse dispozițiilor legii speciale.*

Considerăm, operarea unor astfel de modificări în Codul de procedură civilă, drept necesare, pentru edificarea unui sector al justiției *accessibil*,

*eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului și să contribuie la asigurarea încrederii societății în actul de justiție, totodată, ținem să menționăm din start, că asemenea modificări nu trebuie făcute rupte din context, ci într-un cadru mult mai larg, în concordanță cu dezvoltarea și aplicarea celorlalte instrumente ale e-justiției, cu respectarea tuturor pașilor necesari ca astfel de mijloace să ofere și să garanteze niște drepturi nu doar teoretice și iluzorii, ci și practice, și efective, așa cum a constatat CtEDO, în cauza *Lawyer Partners a.s. contra Slovaciei* [4].*

Prin urmare, modificarea Codului de procedură civilă, prin introducerea componentei electronice în forma actelor de procedură etc., fără dezvoltarea și efectuarea altor operațiuni din sectorul e-justiției, este lipsită de sens și poate crea premisele unor viitoare condamnări ale Republicii Moldova la CtEDO. Astfel, aceste modificări trebuie să opereze numai în comun cu:

- 1) Crearea unei rețele informaționale care să unească toate instanțele între ele, precum și cu alte organizații guvernamentale;
- 2) Crearea unui portal unic al instanțelor;
- 3) Procesarea electronică a dosarelor cauzelor civile;
- 4) Accesul on-line al părților la dosarul cauzei;
- 5) Cadru legislativ, care să reglementeze regimul juridic al documentelor electronice și semnăturilor electronice;
- 6) Dotarea instanțelor cu utilajele tehnice necesare și personal calificat;
- 7) Instruirea judecătorilor și personalului auxiliar în legătură cu aplicarea acestor prevederi și operarea sistemelor informaționale etc.

Referințe:

1. GRIESE, M., Electronic Litigation Filing in the USA, Australia and Germany: a Comparison. In: *Electronic Journal of Law*, 2002, vol. 9, no. 4, p. 3-127.
2. TABACU, A. *Citarea și comunicarea actelor de procedură*. București: Universul Juridic, 2013, p. 254.
3. O.E.C.D. What makes civil justice effective?. Economics Department Policy Notes, 2013, nr. 18. [Accesat 21.03.2016]Disponibil pe Internet: <https://www.oecd.org/eco/growth/Civil%20Justice%20Policy%20Note.pdf>
4. *Lawyer Partners c. Slovaciei*, Hotărârea CtEDO din 06.11.2009, nr. 54252/07, 3274/08, 3377/08, 3505/08, 3526/08, 3741/08, 3786/08, 3807/08, 3824/08, 15055/08, 29548 / 08, 29551/08, 29552/08, 29555/08 și 29557/08.